

12. Ofitsiynyy sayt rakhunkovoyi palaty Ukrayiny - [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>
13. Postanova KМУ vid 6 serpnya 2014 r. N 310 Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Derzhavnu finansovu inspektsiyu Ukrayiny - [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/105000>
14. Ukaz Prezydenta Ukrayiny Pro Polozhennya pro Derzhavnu kaznacheys'ku sluzhbu Ukrayiny - [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460/2011>
15. Yuriy S. I. Orhany derzhavnoho finansovoho kontrolyu, yikh funktsiyi [Elektronnyy resurs]: [pidruch.] // S. I. Yuriy, V. I. Stoyan, M. Y. Mats. – Т.: Ternopil's'ka akademiya narodnoho hospodarstva, 2002. – Rezhym dostupu: http://www.vuzlib.net/kazn_syst/_index.htm.

Рецензент: Жовнірчик Я.Ф., д.держ.упр., доцент

УДК 351

Бондар А. О.,

здобувач Академії муніципального управління

КРИТЕРІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОВОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ

Анотація. Встановлено, що економічне зростання є важливим критерієм економічного розвитку суспільства. Виділено ряд чинників, що впливають на економічне зростання, а саме: інвестиційний попит, конкуренція, інновації і швидкість їх упровадження, управління й організація праці, кваліфікація працівників, якість продукції, що випускається, зайнятість населення.

Встановлено, що чим стійкішою є економічна система країни в цілому, чим більшою стабільністю володіє кожен з її елементів і чим більш оптимальними є пропорції між виробничим і фінансовим капіталом, тим за інших рівних умов життєздатнішою є національна економіка, а отже, тим вищою є оцінка її економічної безпеки. Порушення пропорцій і зв'язків між різними компонентами й елементами системи веде до її дестабілізації і є сигналом переходу економіки від безпечного стану до небезпечного.

Ключові слова: критерії, економічна безпека, стратегія держави, економічна система країни.

Бондарь А. А.,

соискатель Академии муниципального управления

КРИТЕРИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Аннотация. Установлено, что экономический рост является важным критерием экономического развития общества. Выделен ряд факторов, влияющих на экономический рост, а именно: инвестиционный спрос, конкуренция, инновации и скорость их внедрения, управления и организация труда, квалификация работников, качество выпускаемой продукции, занятости населения.

Установлено, что чем устойчивее экономическая система страны в целом, чем большей стабильностью обладает каждый из ее элементов и чем оптимальны

пропорции между производственным и финансовым капиталом, тем при прочих равных условиях жизнеспособной национальная экономика, а значит, тем выше оценка ее экономической безопасности. Нарушение пропорций и связей между различными компонентами и элементами системы ведет к ее дестабилизации и является сигналом перехода экономики от безопасного состояния к опасному.

Ключевые слова: критерии, экономическая безопасность, стратегия государства, экономическая система страны.

Bondar Andriy O.,

applicant Academy of Municipal Management

INDICATORS OF ECONOMIC SECURITY STATE STRATEGY

Abstract. Established that economic growth is an important criterion for economic development of society. Identified a number of factors that affect economic growth, namely, investment demand, competition, innovation and speed of implementation, management and organization of work, skills, quality of output, employment.

It was established that the economic system is more stable countries in general, the more stable owns each of its elements and the more optimal is the proportion between industrial and financial capital, the ceteris paribus is viable national economy, and therefore the higher the rating of economic security. Violation proportions and relationships between the various components and elements of the system leads to its destabilization and a signal transition economy from safe to dangerous condition.

Quantitative and qualitative indicators of economic growth and its factors can be viewed as indicators and factors as to ensure economic security. This means that raising the country's economy based on sustainable economic growth means improving the economic security of the state, which follows directly from it. Thus, it is fair to state that there is a direct correlation between the dynamics of growth and change of economic security at all levels, and the higher rate of positive dynamics of the first, the higher the latter.

Sustained growth that enhances the level of economic security, means a transition economy in a situation where there is some evidence of growth in individual enterprises or temporary stabilization and growth of individual industries and existing steady dynamic development of the entire economic system of society. It provides not only a high rate of growth, but also flexible response to emerging needs that come both from the economy and from science, technology, social services and so on. Etc.. In other words, it is an effective, intensive type of economic growth with all introduction of high-tech components, saving resources and economic security. The driving forces of this growth are the investment and innovation. It is important to emphasize that economic growth is not possible in terms of the contradictions between social factors and economic and technological processes.

Therefore, the main aim of the government strategy in the area of economic security in Ukraine sees recovery in the country's economic growth. Its implementation involves the formation of Ukraine fundamentally different economic structure and the formation of industrial and financial and banking institutions that can provide the conditions for the normal functioning of the economic system.

Keywords: Criteria, economic security strategy of the state, economic system of the country.

Вступ. Забезпечення економічної безпеки, перш за все, пов'язане з процесом подальшого розвитку економіки країни. З погляду методології дослідження, забезпечення економічної безпеки, з одного боку, пов'язане з

об'єктивною економічною реальністю, а з іншого – із загальним змістом державної економічної політики, що проводиться. Процес стабілізації економіки повинен бути адекватним основному змісту державної стратегії економічної безпеки, яка, у свою чергу, повинна базуватися на економічній реальності і враховувати соціально-економічну специфіку й особливості регіонів.

Слід зазначити, що науковці багато уваги приділяють тим чи іншим аспектам проблем економічної безпеки. Серед останніх досліджень, на нашу думку, варто виокремити роботи авторів: О. Гойчука, С. Дорогунцова, Г. Козаченка, М. Кондратьєва, В. Пономарьова, М. Туган-Барановського.

Постановка завдання. Розглянути багатofункціональні залежності чинників безпекової стратегії держави.

Результати. Забезпечення економічної безпеки не тільки стабілізує економіку, тобто приводить її в стійко рівноважний стан, а й створить умови для подальшого стійкого розвитку. Так, О. Гойчук виділяє в економічній безпеці, яка є “сукупністю умов і чинників, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність до постійного оновлення і самовдосконалення” [1] три найважливіші елементи: економічну незалежність; стабільність і стійкість; здатність до саморозвитку, до прогресу. С. Дорогунцов вважає, що “якщо економіка не розвивається, то різко скорочуються можливості її виживання, а також пристосовність до внутрішніх і зовнішніх загроз” [2]. Отже, стійкий розвиток, перш за все, передбачає довгохвильові цикли, що виражають довготривалі коливання економічної активності з періодом близько 50 років, що одержали назву “цикли Кондратьєва”.

На думку М. Кондратьєва, великі хвилі кон'юнктури не можуть бути випадковими причинами, їх необхідно шукати в особливостях капіталістичної системи господарювання. “Великі цикли, – вважає він, – можна розглядати як порушення і відновлення економічної рівноваги тривалого періоду. Основна причина їх лежить в механізмі накопичення, акумуляції і розсіювання капіталу, достатнього для створення нових основних продуктивних сил. Проте дія цієї основної причини посилюється дією вторинних чинників” [4].

Наведемо поданий М. Кондратьєвим опис процесу розвитку великого циклу. Початок піднесення збігається з моментом, коли накопичення й акумуляція капіталу досягають такого напруження, при якому стає можливим рентабельне інвестування капіталу з метою створення основних продуктивних сил і радикального технічного переобладнання. У процесі підвищення темпу господарського життя, яке розпочалося, темп накопичення капіталу слабшає і посилюється процес розсіювання вільного капіталу. Посилення дії цих чинників викликає

перелом економічного розвитку і його уповільнення. Проведені за методикою Кондратьєва дослідження дають змогу зробити висновок про наявність виведених правильностей у вітчизняній економіці.

Неокласики вважали, що всі заощадження перетворюються в інвестиції. Дж. Кейнс же стверджував, що головна умова повної зайнятості – “рівність заощаджень і інвестицій” – не досягається автоматично [3].

Нестача ефективного попиту, за Дж. Кейнсом, є головною причиною виробничої кризи, тому необхідно вивчити чинники попиту. В основі попиту лежить головний психологічний закон: із зростанням доходу споживання теж зростає, але повільніше, ніж зростає дохід. Отже, чим вище дохід, тим меншою в ньому є частка споживання і вищою частка заощаджень. Оскільки, на думку Кейнса, ця розбіжність збільшуватиметься, то система в основі своїй не рівноважна, і стагнація неминуха. Слід збільшувати інвестиційний попит, а він залежить від відсотка і граничної очікуваної ефективності капіталу.

У теорії М. Туган-Барановського значною мірою виявляються майже всі елементи сучасної інвестиційної теорії циклів: фази промислового циклу визначаються законами інвестування. Через обмеженість інвестиційних можливостей цей же процес може стати причиною позитивного руху економічної активності. Інвестиції в будь-яку галузь зумовлюють зростання зайнятості, збільшення доходів і споживання не тільки в даній галузі, але й у пов'язаних з нею галузях. Зміни в цих галузях, у свою чергу, породжують зростання зайнятості, доходів і попиту в галузях, віддалених від галузі первинного інвестування. Виникає ефект мультиплікатора. Це дає змогу зробити такий висновок: інвестиційна складова повинна лежати в основі забезпечення економічної безпеки, оскільки зростання інвестицій покликане стимулювати економічну активність, зростання попиту, а це, у свою чергу, зумовить до підвищення зайнятості і збільшення національного доходу, тобто реалізацію національних інтересів.

Таким чином, характеристика державної політики у сфері економічної безпеки передбачає, перш за все, розгляд інвестицій як основного чинника розвитку економіки. Тому саме накопичення необхідно розглядати як найважливішу умову економічного піднесення і виходу з кризи. Від динаміки і обсягів накопичення залежатимуть і рівень інвестиційної активності, і темпи оновлення основного капіталу.

У сучасних концепціях стійкого розвитку суспільства й економіки центральне місце займає нове розуміння прогресу як зростання запасу стійкості еволюціонуючих систем відносно зовнішніх дій [5; 6]. При стійкому розвитку системі властива внутрішня рівновага, хоча вона й залишається нерівноважною відносно навколишнього середовища. У такій

системі процеси синтезу і розкладання відбуваються збалансовано, і при зовнішніх діях система відповідає компенсуючими процесами.

Прогрес відбувається на основі еволюції найрозвиненіших елементів системи шляхом відкриття еволюційно розвиненішими суб'єктами системи нового ресурсу і подальшого його освоєння всіма суб'єктами. Тільки на такій основі можливий рівний, поступальний розвиток з мінімальною кількістю криз і катастроф, що можна розглядати як стан відносної безпеки. Таким чином, як найважливіший чинник безпечного стану будь-якої системи можна виділити можливість її поступального, прогресивного розвитку.

Що стосується соціально-економічної системи держави і суспільства, то умовою стійкого, поступального розвитку можна вважати економічне зростання.

Економічне зростання є важливим критерієм економічного розвитку суспільства. Його динаміка йде від розвитку підприємств через підвищення рівня життя в регіонах країни до вдосконалення економічної системи держави і суспільства в цілому. На економічне зростання і структурні зміни впливають не тільки національні чинники, а й загальна економічна ситуація у світі.

У найзагальнішому вигляді економічне зростання означає кількісну і якісну зміну результатів виробництва і його чинників, а також продуктивності цих чинників. Свій вираз економічне зростання знаходить у зростанні рівня економічної розвиненості національного господарства. Цей рівень, у свою чергу, визначається такими кількісними індикаторами, обчисленими на душу населення, як зростання реального і потенційного ВВП, зростання національного багатства країни, скорочення енергоємності і матеріаломісткості ВВП, величина накопичення, зростання витрат на соціальну сферу, культуру, охорону навколишнього середовища, збільшення тривалості життя і тощо.

З другого боку, можна виділити також якісні показники економічного зростання. До них можуть бути зараховані зростання рівня і якості життя населення, розвиток інтелекту людини і підвищення її духовного багатства, розвиток науки, освіти, культури тощо; забезпечення соціальних гарантій і охорони здоров'я людини, забезпечення свободи та безпеки особи і т. д.

У сучасних умовах, на наш погляд, можна виділити два основні індикатори економічного зростання (один з них кількісний, інший – якісний), які можна розглядати як найважливіші показники стійкого розвитку економіки. Найважливішим кількісним критерієм видається зростання інвестицій або, іншими словами, динаміка капітальних вкладень, перш за все, в реальний сектор економіки, що є головним елементом національної господарської системи, який генерує економічне зростання.

Найважливішим якісним показником економічного зростання в умовах НТП є інноваційний розвиток реального сектора і економіки в цілому. Досвід розвинених зарубіжних країн показує, що саме високий рівень впровадження інновацій забезпечує значні темпи економічного зростання в цих країнах, високу конкурентоспроможність національних економік таких держав на світовому ринку, а також рівень життя населення, що істотно перевищує за своїми показниками рівень життя в інших країнах.

Можна виділити ряд чинників, що впливають на економічне зростання. Розглянемо найважливіші з них, до яких, на нашу думку, належать інвестиційний попит, конкуренція, інновації і швидкість їх упровадження, управління й організація праці, кваліфікація працівників, якість продукції, що випускається, і зайнятість населення. Поза сумнівом, кількість чинників економічного зростання більш значна, через що не має можливості розглянути всі ці чинники детальніше в рамках одного дослідження.

Інвестиційний попит. Підвищення інвестиційної активності видається однією з найважливіших умов економічного зростання. У свою чергу, як найважливіший чинник пожвавлення інвестиційної активності можна розглядати інвестиційний попит, пов'язаний із заміною й оновленням технологічного обладнання.

Конкуренція. Це рушійна сила забезпечення економічного зростання, оскільки кожне підприємство прагне поліпшити своє становище на ринках постачання і збуту. З іншого боку, економічне зростання сприяє посиленню конкуренції. У сучасних умовах учасниками конкурентних відносин є не тільки підприємства, а й національні економіки. Згідно з економічною теорією, підприємства і національні економіки протистоять один одному, перебуваючи в рівних умовах конкуренції, які в реальному житті істотно різняться між окремо взятими національними економіками і конкретними підприємствами. Зокрема, національні економіки мають у своєму розпорядженні нерівні за розміром природні ресурси, економічну й соціальну інфраструктуру, різні підприємства, що належать до однієї і тієї самої галузі, можуть мати різну кількість і якісну структуру робочої сили і т. д.

Техніка, технології, інновації. Інновації є реакцією виробників на конкуренцію, тому вони є динамічним елементом виробництва й економічного зростання. Відсутність або уповільнення темпів упровадження інновацій блокує подальший розвиток підприємств, галузей, економіки країни в цілому, позбавляє країну конкурентних переваг на світовому ринку, послаблює позиції її економічної безпеки.

Управління й організація праці. Значною мірою важливим ресурсом підвищення продуктивності окремого підприємства і чинником економічного зростання в цілому є, на наш погляд, ефективна організація праці: від безпосереднього фізичного розміщення кожного конкретного

індивідуального робочого місця до організації взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем, перш за все, з постачальниками і споживачами його продукції. У зв'язку з цим досить цікавим видається світовий досвід, зокрема досвід країн ЄС, в яких в останні десятиліття істотно змінилася якість організації праці, що з-поміж іншого стало чинником економічного зростання в цих країнах.

На сьогодні практично кожна країна має свій досвід у сфері проектування і здійснення процесів на рівні підприємств і галузей. Для України видається важливим збір, обмін і оцінка подібного досвіду та співвідношення його з власними можливостями і особливостями. У зв'язку з цим необхідний аналіз передового досвіду організації управління підприємствами в розвинених країнах, підготовка рекомендацій для вітчизняних виробників, створення стимулів до поліпшення організації праці й управління на підприємствах, сприяння тому, щоб підприємства не замикалися в неконкурентоспроможних на міжнародному рівні структурах праці і виробництва.

Кваліфікація. Розвиток техніки і технології, стрімкі зміни ринкової кон'юнктури, посилення внутрішньої і міжнародної конкуренції посилюють вимоги до кваліфікації працівників, підвищення якої, у свою чергу, справляє вплив на економічне зростання в країні. За інших рівних умов, зокрема, при зіставному технологічному рівні різних підприємств, висока кваліфікація промислово-виробничого персоналу стає найважливішим чинником конкурентоспроможності підприємства. При цьому в сучасних умовах у поняття "кваліфікований працівник" включаються не тільки такі необхідні якості, як професійна майстерність, знання, готовність до виконання роботи і результативність, а й гнучкість і нестандартність мислення, здатність до швидкого прийняття самостійних рішень, орієнтованість на скорочення витрат, уміння пристосовуватися до вимог кожного конкретного клієнта. Все це може бути забезпечено тільки на підприємствах, що розробляють і впроваджують відповідні стратегічні і практичні заходи, які дають змогу працівникам безперервно навчатися і вдосконалювати свої знання, краще задовольняти запити споживачів.

Існує опосередкований зв'язок між підвищенням рівня кваліфікації працівників і економічним зростанням. Здійснення цього зв'язку відбувається через підвищення продуктивності. У сучасних технологічних, економічних і організаційних умовах продуктивна праця вимагає високої кваліфікації і досить широкого профілю спеціалізацій працівників. Незмінні професійні навички і кваліфікація працівників обмежують можливості реакції підприємства на зміну ринкового попиту. Таким чином, на сьогодні людський чинник вже не може розглядатися як технічно замінюваний, а отже, підвищення професійної майстерності стає головною складовою політики підприємства.

Якість товарів, що випускаються. Незважаючи на те, що роль величини витрат на виробництво того чи іншого товару у визначенні результату конкурентної боротьби, як і раніше, велика, останніми роками все більшого значення в ній набуває якість у всіх її аспектах. Перш за все, значення має точна відповідність дизайну і характеристик того чи іншого продукту або послуги їх безпосередньому призначенню й індивідуальним потребам покупця впродовж усього життєвого циклу даного економічного блага. У багатьох випадках ця обставина є для споживача важливішим чинником, ніж первинна вартість. Продуктивність і якість нероздільні в тривалій перспективі, а отже, підвищення якості продукції сприяє економічному зростанню. Будучи спрямованим на задоволення потреб клієнта, підвищення якості дає можливість підвищення обсягів виробництва, причому в першу чергу конкурентоспроможних товарів, що мають попит.

Зайнятість населення. На макроекономічному рівні існує безпосередній зв'язок між економічним зростанням і підвищенням зайнятості. На сьогодні якнайкращі показники темпів економічного зростання мають ті країни, де наявні стабільні високі рівні і показники приросту зайнятості. Уповільнення темпів економічного зростання, застосування новітніх технологій у ряді випадків негативно впливають на рівень зайнятості.

Висновки. Одночасно представлені вище кількісні і якісні показники економічного зростання і його чинники можуть розглядатися і як індикатори, і як чинники забезпечення економічної безпеки країни. Це означає, що підвищення рівня розвитку економіки країни на основі стійкого економічного зростання означає підвищення рівня економічної безпеки держави, що безпосередньо впливає з нього. Таким чином, справедливо стверджувати, що існує пряма залежність між динамікою економічного зростання і зміною стану економічної безпеки на всіх її рівнях, і чим вище темпи позитивної динаміки першого, тим вище показники останньої.

Стійке зростання, що забезпечує підвищення рівня економічної безпеки країни, означає перехід економіки в такий стан, коли існують не окремі факти зростання на окремих підприємствах або тимчасова стабілізація і піднесення окремих галузей, а наявний стійкий динамічний розвиток всієї господарської системи суспільства. Це передбачає не тільки високі темпи зростання, а й гнучкість реакції на виникаючі потреби, що йдуть як з боку економіки, так і з боку науки, техніки, соціальної сфери і т. д. Іншими словами, це ефективний, інтенсивний тип економічного зростання зі всіма компонентами упровадження високих технологій, заощадження ресурсів і забезпечення економічної безпеки. Рушійними силами такого економічного зростання виступають інвестиції й інновації.

При цьому важливо підкреслити, що економічне зростання неможливе в умовах суперечностей між соціальними чинниками й економічними і технологічними процесами.

Тому головною метою державної стратегії у сфері забезпечення економічної безпеки в Україні бачиться відновлення в країні економічного зростання. Її здійснення передбачає формування в Україні принципово іншої структури економіки і утворення промислово-фінансових і банківських структур, здатних забезпечити умови для нормального функціонування всієї економічної системи, і в першу чергу – її реального сектора.

Список використаних джерел:

1. Гойчук О.І. Продовольча безпека в Україні і світі / О.І. Гойчук. – К.: Наукметодцентр аграрної науки, 2009. – 114 с.
2. Дорогунцов С.І. Проблеми і перспективи сталого розвитку України / Дорогунцов С.І., Данилишин Б.М. // Проблеми сталого розвитку України. – К.: НАН України, 2000. – С. 85.
3. Кейнс Дж.М. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей / Дж.М. Кейнс. – К.: АУБ, 1999. – 189 с.
4. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики / Н.Д. Кондратьев. – М.: Экономика, 2009. – 321 с.
5. Концепція (основи державної політики) національної безпеки (схвалена постановою Верховної Ради України від 16.01.1997 р. № 3/97-ВР // Голос України. – 1997. – 4 лютого.
6. Концепція економічної безпеки України / Ін-т екон. прогнозування; Кер. проекту В.М. Геєць. – К.: Логос, 1999. – 56 с.

References:

1. Houchuk O.I. (2009) Food security in Ukraine and the world / O. Houchuk. - K. : Naukmetodtsentr Agricultural Science, 2009 - 114 p.
2. Doroguntsov S.I. (2000) Problems and prospects for sustainable development of Ukraine / Doroguntsov SI BM Danilishin // Problems of sustainable development of Ukraine. - K. : NAS of Ukraine, 2000 - P. 85.
3. Keynes J.M. (1999) General Theory of Employment, Interest and Money / JM Keynes. - K. : AUB, 1999 - 189 p.
4. Kondratiev N.D. (2009) Problems ekonomycheskoy speakers / ND Kondratiev. - M. : Economy, 2009 - 321 p.
5. (Principles of State Policy) National Security (approved by the Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of 16.01.1997 p. № 3/97 VR // Voice of Ukraine. - 1997 - 4 February.
6. The concept of economic security of Ukraine / The Institute of Economics. forecasting; Coeur. Project VM Heyets. - K. : Logos, 1999 - 56 p.

Рецензент: Лоцихін О.М., д.ю.н., професор